

Eftermiddagskurs i ekonomisk idéhistoria, Stockholms Universitet

Martin Kragh
martin.kragh@hhs.se

Förklassiska perioden

Lektionstillfälle: 2008-10-23

Vad är ekonomi?

Grekiskans *oikonomika* – hushållning
oikos – hushåll

Ekonomi: hushållning

Modern definition: Att hushålla med knappa resurser

Fyra mekanismer för att hantera knapphet på resurser:

- 1) Våld
- 2) Tradition
- 3) Auktoritet (kännetecknande för civilisationen – nämligen stat och kyrka)
- 4) Marknaden

Även om marknaden är den alltjämt dominerande distributiva kraften idag innebär det ingalunda att marknadssamhällen saknar inslag av andra mekanismer för allokering av resurser. Det faktum att resurser är knappa innebär att ekonomin som ämne måste svara på frågan om *hur* resurser mest effektivt ska fördelas. Ekonomi är en samhällsvetenskap, då den behandlar frågor om *samhälleliga relationer* mellan människor och ting. Ekonomi som separat ämne uppstår parallellt med marknaden.

The Art of Economics vs. normativ och positiv ekonomi

Den vanligaste distinktionen för ekonomiskt tänkande är den mellan **positiv ekonomi** och **normativ ekonomi**.

Positiv ekonomi: Vilka krafter styr ekonomisk aktivitet.

Hur fungerar ekonomin?

Vilka krafter styr allokering av inkomster?

Normativ ekonomi: Hur *bör* saker förhålla sig?

Hur ska vi fördela resurser?

Vad är rättvis fördelning?

The Art of Economics är sålunda försöket att använda kunskap om ekonomin för att svara på normativa frågor om *hur* vissa mål ska bäst uppnås. Dvs. syntesen av det positiva och normativa.

Inom ekonomämnet finns flera olika skolor, när vi studerar det ekonomiska tänkandets historia är detta tydligt.

Hur vet vi vad som är kunskap?

Flera olika metodologier varav de viktigaste här är:

- Induktion: Empirisk – från det *konkreta* (samhället) till det *abstrakta* (idé).
- Deduktion: Logisk – tillämpar distinkta idéer på partikulära frågor.
- Abduktion: Använder både induktion och deduktion.

Är ekonomiämnet en spekulativ eller analytisk vetenskap?

Äldre kristen etik:

Thomas av Aquinas

Handel måste tillgodose naturliga behov, och sålunda ”det utbyte av pengar för pengar, eller någon vara för pengar, inte för tillfredställandet av ett mänskligt behov, utan för profit” är fel, anhopningen av pengar får ej vara ett mål i sig självt.

Romersk lag:

- 1) ”Universell lag”: naturlagar som statens fundament
- 2) Staten som resultat av samförstånd mellan människor

Detta tänkande är sedemera bakgrunden till konceptionen om *individens rättigheter*, utan vilka modern kapitalism aldrig hade utvecklats. Vilka institut finner vi här?

Civilrätt:

- privat äganderätt
- friheten att ingå kontrakt efter eget tycke

Renässansen och reformationen:

Naturrätt

Den fria individen skapad till Guds avbild, och därför god, men samtidigt själv ansvarig för sin frälsning. Ifrågasätter monarkens oinskränkta rätt (”gudomlig rätt”) att styra över sin befolkning eller territorium. Viktig bakgrund till senare maktodelningsprinciper.

Den förklassiska perioden

Frankrike : Ricard Cantillon (c. 1680-1734)

« Essai sur la Nature du Commerce en General » (1755) Utgiven postumt.

Teori om entreprenörskapets funktion

Cantillons pristeori

Kortsiktiga prisförändringar (marknadspriser)

Långsiktiga prisförändringar (naturliga priser) [valeur intrinsèque]

Konkurrens påverkar inte endast prisbildningen, utan även efterfrågan, kostnadsstrukturer och teknologier.

Quesnay: Naturrätt: Där finns objektiva lagar för även ekonomin, och vetenskapen kan identifiera dessa.

Den skotska upplysningen och dess bakgrund

Mest känd företrädare: Adam Smith ("klassiska perioden")

Andra viktiga förklassiska skotska tänkare:

David Hume (1711-76),
John Law (1671-1729),
Sir James Steuart (1713-80)

Vetenskaplig influens: **Sir Isaac Newton** (1643-1727)

natural philosophy

"Ifall fysiken, genom att fullfölja den induktiva metoden i alla avseenden, kommer att bli i stort fullkomlig, så kommer även gränserna för moralfilosofin att utvidgas."

Vetenskaplig princip: Empirisk och experimentell metod (i motsats mot Descartes)

Andra kända företrädare: **John Locke** (1632-1704),

Bernard de Mandeville (1670-1733)

Charles-Louis de Secondat Montesquieu (1689-1755)

Mest kända verk: *De l'esprit des lois* (1748)

Maktdelningens principer: i) verkställande makt (monarken)
ii) lagstiftande makt (riksförsamlingen)
iii) dömande makt (domstolen)

Maktfördelningen införs i England: Förtroende för statens institutioner och riskreducering stimulerar ekonomisk tillväxt.

v) pengar flödar till regioner med aktiv handel: *specie flow*-mekanismen: När fler varor produceras så sjunker priserna, eftersom guld nu köper fler varor, kommer det strömma till det land där produktionen är aktiv. Implikation: Internationell prisutjämning
(”lagen om ett pris”)

vi) pengar kan ha en reell effekt på ekonomin, ifall inflödet av guld är ett resultat av aktiv handel. Räntan sjunker, och ekonomin expanderar. I detta fall är pengar *icke-neutrala*.